

ทุ่งตึก: จุดเชื่อมโยงเส้นทางสายไหมทางทะเล Thung Tuk: A Settlement Linking Together the Maritime Silk Route

ธนิช เลิศชาญฤทธ์

Ph.D.(Anthropology), รองศาสตราจารย์,

ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

E-mail: thanik@su.ac.th

บุญฤทธ์ ฉายสุวรรณ และเรไร นัยวัฒน์. (2552). **ทุ่งตึก: จุดเชื่อมโยงเส้นทางสายไหมทางทะเล**. พังงา: จังหวัดพังงาร่วมกับกรมศิลปากร. ISBN: 978-616-543-011-1 (ปกแข็ง). 153 หน้า. ภาพประกอบขาว-ดำและสี (ภาพถ่าย ภาพลายเส้น และแผนที่).

ปัจจุบันความรู้เรื่องโบราณคดีในช่วงยุคกึ่งก่อนประวัติศาสตร์ (Proto-Historic period) หรือช่วงเวลาเมื่อประมาณ ๕๐๐ ปีก่อนคริสตกาลจนถึงประมาณ ค.ศ. ๕๐๐ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยรวมมีมากขึ้น ดังจะสังเกตได้จากจำนวนหนังสือ บทความ การจัด

สัมมนาทางวิชาการ และข่าวเกี่ยวกับการค้นพบและศึกษาหลักฐานโบราณคดีที่กำหนดอายุอยู่ในช่วงสมัยเวลาดังกล่าวที่มีเพิ่มมากขึ้นในห้วง ๑ ทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งนี้ อาจจะเนื่องมาจากความสนใจและความก้าวหน้าในวิธีวิทยาในการศึกษาวิจัยทางโบราณคดีมากขึ้น และเป็นที่น่ายินดีที่เมื่อเร็วๆ นี้ มีหนังสือด้านโบราณคดีเล่มหนึ่งเผยแพร่หลักฐานและข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับโบราณคดียุคกึ่งก่อนประวัติศาสตร์ในภาคใต้ของประเทศไทย หนังสือเล่มนี้ชื่อ “ทุ่งตึก: จุดเชื่อมโยงเส้นทางสายไหมทางทะเล” (ต่อไปจะเรียกชื่อสั้นๆ ว่า “ทุ่งตึก”) ซึ่งเขียนโดย ร้อยเอกบุญฤทธ์ ฉายสุวรรณ และนางสาวเรไร นัยวัฒน์ ซึ่งทั้งคู่เป็นนักโบราณคดีที่ทำงานในพื้นที่ภาคใต้มายาวนานหลายปี จัดพิมพ์โดยความร่วมมือระหว่างจังหวัดพังงากับกรมศิลปากร (โดยตัวแทนในภูมิภาค คือ สำนักศิลปากรที่ ๑๕ ภูเก็ต) ทั้งนี้ การจัดพิมพ์หนังสือดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของโครงการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางแม่น้ำตะกั่วป่า ซึ่งรับผิดชอบโดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพังงา โดยจุดมุ่งหมายหลักของการจัดพิมพ์หนังสือ “ทุ่งตึก” เพื่อให้ประชาชนทั่วไป นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ

ชาวต่างชาติ ได้รับรู้ข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีทุ่งตึก

หนังสือ “ทุ่งตึก” มีลักษณะเป็นทั้งรายงานการศึกษาทางโบราณคดีภาคสนาม (การสำรวจและการขุดค้น) ที่เข้มข้นได้สาระทางวิชาการ และการนำเสนอผลการศึกษาและการตีความหลักฐานโบราณคดีให้สาธารณชนได้รับทราบ หรือกล่าวได้ว่าในส่วนหลังนี้เป็นความพยายามของนักโบราณคดีที่จะ “พูด” กับชาวบ้านให้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของโบราณคดีมากขึ้น ดังจะเห็นจากการจัดพิมพ์หนังสือที่มีรูปเล่มสวยงาม มีภาพประกอบทั้งสีและขาวดำ ภาพมุมกว้าง และภาพแผนที่ที่ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหามากขึ้น โดยแทรกอยู่ในบทต่างๆ ดูแล้วได้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน และผู้เขียนคงต้องการ “สื่อ” กับผู้อ่านในวงกว้างในระดับนานาชาติด้วย เนื่องจากมีเนื้อหาเป็นภาษาอังกฤษควบคู่เคียงข้างไปพร้อมกับเนื้อหาภาษาไทย

หนังสือเล่มนี้ มีทั้งหมด ๔ บทหลัก ได้แก่บทที่ ๑ เรื่อง “ชุมชนโบราณตะกั่วป่า: การศึกษาในอดีตที่ผ่านมา” บทที่ ๒ เรื่อง “การดำเนินงานทางโบราณคดี” บทที่ ๓ เรื่อง “โบราณวัตถุ” และบทที่ ๔ เรื่อง “ทุ่งตึกเมืองท่าชายฝั่ง” แต่ละบทมีหัวข้อย่อยและมีความยาวต่างกัน ทุกบทมีภาพประกอบ (illustrations) ช่วยเพิ่มข้อมูลและความเข้าใจเนื้อหา ภาพประกอบมี ๓ ประเภท ได้แก่ ภาพถ่าย ภาพลายเส้น และแผนที่ ซึ่งผู้เขียนจัดวางและแทรกในแต่ละบทอย่างเหมาะสมในแง่ที่ช่วยเสริมให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหามากขึ้น

หนังสือเริ่มต้นเนื้อหาหลักโดยนำเสนอแผนที่ ๒ แผ่น แผ่นแรกเป็นแผนที่โลก มีรูปร่างประเทศไทยเพื่อบอกตำแหน่งว่าประเทศไทยอยู่ตรงไหนในโลก แผนที่สองให้ภาพแคบเข้ามาอีก เป็นแผนที่ทวีปเอเชีย เน้นที่ภูมิภาคเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากแผนที่นี้จะเห็นว่าดินแดนประเทศไทยอยู่กึ่งกลางระหว่างอินเดียและจีน หรืออยู่ในทำเลที่เป็น “จุดเชื่อมโยงเส้นทางสายไหมทางทะเล” อย่างชัดเจน ถัดจากแผนที่สองแผ่นจึงเข้าสู่บทที่ ๑

บทที่ ๑ นำเสนอประวัติการค้นพบ การศึกษา และ

ข้อถกเถียงเกี่ยวกับความสำคัญของแหล่งโบราณคดีต่างๆ ในอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา หรือที่ผู้เขียนเรียกว่า “ชุมชนโบราณตะกั่วป่า” ซึ่งประกอบด้วยแหล่งโบราณคดี ๓ แห่ง คือ แหล่งโบราณคดีเขาเวียง แหล่งโบราณคดีควนพระเหนือ และแหล่งโบราณคดีทุ่งตึก สิ่งสำคัญที่ผู้อ่านได้จากบทที่ ๑ นี้ ก็คือ ได้รู้ว่ามีพื้นที่ภาคใต้ทางฝั่งทะเลอันดามันในอดีตเมื่อราวต้นคริสตศตวรรษหรือในช่วงสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์นั้น เป็นชุมทางที่คนต่างถิ่นจากหลายวัฒนธรรมและหลากหลายภูมิภาคมาพบปะค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากันอย่างคึกคักในขณะเดียวกันก็ลงหลักปักฐาน ตั้งถิ่นฐานถาวรและสร้างบ้านเรือน และศาสนสถานสำหรับประกอบพิธีกรรมด้วย

ความสำคัญของชุมชนโบราณตะกั่วป่าในฐานะที่เป็นศูนย์กลางการค้าขายบนเส้นทางสายไหมทางทะเลได้รับการตอกย้ำให้เห็นเป็นประจักษ์ในบทที่ ๒ และบทที่ ๓ ซึ่งผู้เขียนนำเสนอผ่านหลักฐานโบราณวัตถุต่างๆ ที่พบจากการสำรวจและขุดค้นครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ (การขุดค้นก่อนหน้านี้เป็นการขุดแต่งซากโบราณสถานจึงไม่พบโบราณวัตถุมากนัก) โดยเฉพาะอย่างยิ่งโบราณวัตถุที่มีแหล่งผลิตจากแดนไกลโพ้นทะเล เช่น เครื่องถ้วยจีน เครื่องถ้วยเปอร์เซียจากตะวันออกกลาง ลูกปัดหลากชนิดจากเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และอาจรวมถึงอียิปต์ด้วย และเหรียญเงินโรมันจากยุโรป โบราณวัตถุที่น่าสนใจมากเป็นพิเศษดูเหมือนจะเป็นลูกปัดแก้วแบบต่างๆ (ผู้เขียนใส่ภาพประกอบสี่สีจำนวนหลายภาพมากกว่าภาพโบราณวัตถุประเภทอื่น) จำนวนและความหลากหลายในด้านรูปแบบและลวดลายตกแต่งของลูกปัดบ่งชี้ว่าลูกปัดเป็นสินค้ายอดนิยมของคนในพื้นที่แถบนี้ และยังมีร่องรอยของการทำลูกปัดในพื้นที่แถบนี้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนยังไม่ได้ศึกษาในเชิงลึกบางประเด็นที่น่าสนใจ เช่น เทคโนโลยีการผลิตลูกปัดแก้วในท้องถิ่น การแพร่กระจาย และบทบาทของลูกปัดเชิงสังคมและวัฒนธรรม ถ้ามีการศึกษาในประเด็นดังกล่าว ก็จะทำให้เข้าใจกระบวนการผลิต ระบบการค้าและการแพร่กระจาย

ของลูกบิดได้มากยิ่งขึ้น เช่น ถ้ามีการผลิตลูกบิดในพื้นที่ มีเทคนิคการผลิตที่แตกต่างจากลูกบิดต่างถิ่นหรือไม่ อย่างไร ทำไมจึงสามารถแข่งขันกับลูกบิดจากดินแดนอื่นได้ ลูกบิดที่ผลิตได้ถูกส่งไปที่ใด หรือเส้นทางการค้า ลูกบิดเป็นอย่างไร และใครเป็นลูกค้าหลัก

บทที่ ๔ ซึ่งเป็นบทสุดท้ายของหนังสือ เป็นการสรุป บทบาทและความสำคัญของแหล่งโบราณคดีทุ่งตึกในฐานะที่เป็นเมืองท่านานาชาติ และจุดพักถ่ายสินค้าและ ต้นทางของเส้นทางการค้าข้ามคาบสมุทรจากฝั่งอันดามัน ไปยังฝั่งอ่าวไทย ซึ่งช่วยร่นระยะเวลาการเดินทางเรืออ้อม คาบสมุทรผ่านทางช่องแคบมะละกา ผู้วิจารณ์คิดว่า นอกจากบทบาทด้านการค้าขายแลกเปลี่ยนแล้ว ทุ่งตึกมีส่วนสัมพันธ์กับการก่อตัวของชุมชนขนาดใหญ่ที่พัฒนา

ขึ้นเป็นสังคมซับซ้อน หรือเป็นเมือง หรือรัฐ ในเวลาต่อมา อีกด้วย เช่น เมืองนครศรีธรรมราช และเมืองสทิงพระ ทางฝั่งตะวันออกของคาบสมุทรภาคใต้

กล่าวโดยสรุปแล้ว หนังสือ “ทุ่งตึก” เป็นหนังสือ สำคัญเล่มหนึ่งที่ใช้เป็นแหล่งอ้างอิงและเป็นแหล่งข้อมูล ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และเศรษฐกิจสมัยโบราณ ผู้เขียนนำเสนอได้อย่างน่าสนใจและน่าติดตาม ดังนั้น จึงขอแนะนำหนังสือเล่มนี้แก่ผู้สนใจด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และการศึกษามรดกวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม หนังสือเล่มนี้ไม่มีวางขายทั่วไป ผู้สนใจลองติดต่อที่กรม ศิลปากร สำนักศิลปากรที่ ๑๕ ภูเก็ต หรือสำนักงาน จังหวัดพังงา

